

ЗАРАЗНИ ЛИ СА МЕЖДУМЕТИЯТА?

През последните години станахме свидетели на все по-на-трапчивото навлизане в употреба на две междуметия от английски език – **oops** „упс“ и **wow** „уау“. Всички сме чували и изразявали оплаквания, че чуждите думи са прекалено много в българския език. И докато възприемането на заемки, например свързани с навлизане на нови технологии, е на практика неизбежно, заемането на междуметия изглежда наистина ненужно, след като си имаме свои и досега съвсем спокойно сме се справяли с тяхна помощ. В този смисъл английските междуметия могат да се разглеждат като паразитни чуждици, а неезиковите им съответствия в контекста на ситуациите, в които е подходящо те да бъдат употребени, като подражание на чужди модели – например да кажеш „Уау!“, за да изразиш театрално стъписване, когато за първи път видиш на ръката на някого в София новия часовник **iWatch**.

И това при условие, че си имаме такива кръшни собствени възклици (според квалификацията на акад. Беньо Цонев) като **въх**, **бре** и под.

За разлика от заеманите от странство мостри с нашенските може да се изрази като че ли всичко – и задоволство, и недоволство, и съжаление, и възхищение, и мъка, и радост.

Модата да се копира у нас междуметия от чужди езици, не е от днес. Най-много такива в историческа перспектива сме заели от османски турски. И те могат да бъдат твърде живописни, но по друг начин, ако ги сравним с **въх** или **бре**: **афедерсън**, **аферим**, **ашколсун**, **вай**, **дур**, **евала**, **евах**, **йок**, **машалла**, **сакън**, **сиктир**, **сус**, **хайде**, **ядец** (няма общо с българското яд), **язък** и т.н. От изредените само **хайде** е възприет у нас на общо основание. Иначе общият им знаменател за разлика от англезичните, споменати по-горе, е, че рядко някое от тези междуметия има значение, идентично на това, което установяваме в самия турски. В много случаи при „нашите“ турцизми има „и още нещо“ откъм приписаното значение, каквото не е налице в оригинала (с други думи, за просто подражателство или не може да става дума, или то отдавна е надраснато).

Впрочем, като говорим за надрастване, никой не е застрахован от неканено завръщане на „минало незапомнено“. В поредния турски сапунен сериал „С Русия в сърцето“ множеството глав-

ни героини (които се конкурират една с друга за вниманието и евентуално сърцето на главния герой Саид, възпътен от актьора Къванч Татлъту), когато общуват помежду си, издават понякога нечленоразделно възклицание във функцията на междуметие, с което сигнализируют изненадата си от нещо, на което обръщат внимание в момента, като по такъв начин подканват и своите събеседници да направят същото. То изглежда приблизително като произнасяне на две ъ с нещо като хълцане помежду им: „ъ-ъ“. Дали утре няма да чуем и у нас на улицата това подражателно прихълцване?

Проф. Максим Стаменов

*Секция за общо и съпоставително езикознание
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН*